

Sygn. akt II Ca 65/15

POSTANOWIENIE

Dnia 25 lutego 2015 r.

Sąd Okręgowy w Kielcach Wydział II Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: **SSO Magdalena Bajor-Nadolska**

Sędziowie: **SSO Małgorzata Klesyk**

SSO Rafał Adamczyk (spr.)

Protokolant: st. prot. sąd. Agnieszka Baran

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 25 lutego 2015 r.

sprawy z wniosku B. C.

z udziałem K. R., J. K. (1), C. K., A. K. (1), A. K. (2), R. K., K. B., J. B. i A. B.

o stwierdzenie nabycia spadku po J. K. (2)

na skutek apelacji wnioskodawczynie od postanowienia Sądu Rejonowego w Jędrzejowie

z dnia 14 października 2014 r., sygn. akt VI Ns 286/14

postanawia: oddalić apelację.

II Ca 65/15

UZASADNIENIE

B. C. domagała się stwierdzenia nabycia spadku po J. K. (2), córce A. i J., zmarłej dnia 11 maja 1996 r. we W., wskazując, iż podstawą nabycia spadku jest testament J. K. (2) sporządzony w dniu 16 marca 1993 r., pismem maszynowym w obecności sołtysa C. – K. Z. oraz Z. S., w którym spadkobiercami zostali ustanowieni: B. C., K. R. i A. B..

Postanowieniem z dnia 14 października 2014 r. Sąd Rejonowy w Jędrzejowie stwierdził, że spadek po J. K. (2), córce A. i J., zmarłej 11 maja 1996 r. we W., ostatnio stale zamieszkałej we W., na podstawie ustawy nabyły dzieci: W. K., B. K., B. C. po 1/3 części każde z nich (punkt 1.) oraz orzekł, że wnioskodawczynie i uczestnicy ponoszą koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie (punkt 2.).

Sąd pierwszej instancji ustalił, że J. K. (2) zmarła w dniu 11 maja 1996 r. we W., gdzie ostatnio zamieszkiwała. W chwili śmierci była wdową. Miała troje dzieci: W. K., B. K., B. C.. W. K. zmarł 1 kwietnia 1999 r., miał troje dzieci: K. B., J. B., R. K.. B. K. zmarł 30 stycznia 2010 r., miał dwoje dzieci – A. K. (2) i A. K. (1). Nikt ze spadkobierców ustawowych J. K. (2) nie zrzekł się dziedziczenia, nie odrzucił spadku ani nie został uznany za niegodnego dziedziczenia. W skład spadku po J. K. (2) nie wchodzi gospodarstwo rolne. J. K. (2) sporządziła w dniu 18 marca 1993 r. testament w obecności sołtysa C. – K. Z. oraz Z. S.. Testament został spisany pismem maszynowym i podpisany przez J. K. (2) oraz świadków K. Z. i Z. S..

Sąd Rejonowy podniósł, iż powyższy testament jest nieważny, bowiem nie spełnia ustawowych wymogów co do formy, określonych w art. 951 § 1 k.c. (w brzmieniu obowiązującym w dacie sporządzenia testamentu i otwarcia spadku),

ponieważ sołtys nie należy do osób, wobec których można było sporządzić testament uregulowany w tym przepisie; ponadto przy sporządzeniu testamentu były obecne jedynie dwie osoby zamiast trzech. W tym stanie rzeczy Sąd pierwszej instancji, wskazując na przepisy art. 677 § 1 k.p.c. i art. 926 § 2 k.c., stwierdził, że do spadku po J. K. (2) są powołani spadkobiercy ustawowi wymienieni w art. 931 § 1 k.c. (dzieci spadkobiercy). Jako podstawę rozstrzygnięcia o kosztach postępowania Sąd Rejonowy podał przepis art. 520 § 1 k.p.c.

Wnioskodawczynie złożyła apelację od powyższego postanowienia. Zarzuciła:

- błąd w ustaleniach faktycznych, polegający na niezgodności ustaleń Sądu z materiałem dowodowym zebrany w sprawie,

- naruszenie przepisów prawa materialnego - art. 951 k.c., polegające na jego błędnej wykładni i przyjęciu, iż testament spadkodawczynie nie ma cech testamentu alograficznego, podczas gdy w okresie jego sporządzania J. K. (2) miała mylne wyobrażenie, że oświadcza swą ostatnią wolę wobec osoby uprawnionej do przyjmowania takich oświadczeń, zatem testament ten może być uznany za testament ustny, stypizowany w art. 952 k.c.

Wskazując na powyższe zarzuty, wnioskodawczynie domagała się zmiany zaskarżonego postanowienia poprzez stwierdzenie, że spadek po J. K. (2) na podstawie testamentu z dnia 16 marca 1993 r. nabyli: B. C., K. R. i A. B., ewentualnie wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie od uczestników na rzecz wnioskodawczynie kosztów postępowania.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Rejonowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych w wyniku oceny dowodów, która nie pozostaje w sprzeczności z regułami logicznego myślenia, właściwego kojarzenia faktów czy z zasadami doświadczenia życiowego oraz nie wykracza poza uprawnienia wynikające z przepisu art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy przyjmuje te ustalenia za podstawę własnego rozstrzygnięcia. Wnioskodawczynie nie przedstawia w apelacji konkretnych zarzutów mających świadczyć o „niezgodności ustaleń faktycznych Sądu z materiałem dowodowym zebrany w sprawie”, a analiza uzasadnienia odnoszącego się do tego zarzutu prowadzi do wniosku, iż skarżąca w istocie kwestionuje stanowisko Sądu pierwszej instancji dotyczące nieważności testamentu J. K. (2) sporządzonego w dniu 18 marca 1993 r., czyli odnosi się do wykładni i zastosowania art. 951 k.c. i art. 952 k.c. Te zarzuty są również chybione.

Testament należy do czynności prawnych sformalizowanych - które muszą być dokonane w formie przewidzianej ustawą, a niezachowanie formy skutkuje nieważnością testamentu (art. 958 k.c.). Z tych przyczyn przepisy regulujące formę testamentu są rozbudowane, mają moc bezwzględnie obowiązującą i znajdują zastosowanie do wszystkich postanowień zawartych w testamencie, bowiem ich podstawowym celem jest, aby moc prawną miała tylko rzeczywista wola osoby sporządzającej testament. Wielość form testamentu przewidziana w ustawie ma ułatwić spadkodawcy sporządzenie niewadliwego testamentu. W doktrynie przyjmuje się, że przepisy regulujące formę testamentu powinny być stosowane zgodnie z ich brzmieniem. Jest to konieczne ze względu na cel testamentu oraz fakt, iż testament staje się skuteczny po śmierci testatora, co może utrudniać ustalenie rzeczywistej woli zmarłego. Stosowanie przepisów o formie testamentu może doprowadzić do nieważności oświadczenia ostatniej woli, jednak nie stanowi to dostatecznego argumentu przemawiającego przeciwko ścisłej interpretacji tych przepisów, tym bardziej że w mocy spadkodawcy leży z reguły zapewnienie sobie skuteczności dokonanych rozrządzeń przez ścisłe przestrzeganie wymagań formalnych. Nie ma natomiast przeszkód, aby testament nieodpowiadający wymaganiom określonej formy był uznany za ważny, jeżeli spełnia wymagania innej formy. Spadkodawca swoją wolą obejmuje zamiar skutecznego rozrządzenia majątkiem na wypadek śmierci, a wybranie określonej formy jest jedynie środkiem prowadzącym do osiągnięcia tego celu.

Testament alograficzny sporządza się w ten sposób, że w obecności dwóch świadków spadkodawca oświadcza swoją ostatnią wolę ustnie wobec tzw. osoby urzędowej (art. 951 § 1 k.c.). Oświadczenie spadkodawcy spisuje się w protokole z podaniem daty jego sporządzenia. Protokół odczytuje się spadkodawcy w obecności świadków. Następnie protokół podpisuje spadkodawca, osoba urzędowa oraz świadkowie. Jeżeli spadkodawca nie może podpisać protokołu, należy to zaznaczyć w protokole ze wskazaniem przyczyny braku podpisu (art. 951 § 2 k.c.). Sąd Rejonowy prawidłowo zauważył, iż w dacie sporządzenia testamentu przez J. K. (2) (18 marca 1993 r. – ani też w późniejszym okresie) sołtys nie należał do „osób, urzędowych”, wobec których można było sporządzić testament allograficzny. W orzecznictwie wyrażono zapatrywanie, że nieważność testamentu przewidzianego w art. 951 k.c., wywołana mylnym wyobrażeniem spadkodawcy, który oświadczył swą ostatnią wolę wobec sołtysa, iż sołtys jest osobą powołaną do przyjęcia takiego oświadczenia, może być uznana za szczególną okoliczność w rozumieniu art. 952 § 1 k.c., wskutek której zachowanie zwykłej formy testamentu jest niemożliwe lub bardzo utrudnione (por. uchwała Sądu Najwyższego z 22 marca 1982 r., III CZP 5/82, OSNC 1982/8-9/117; postanowienie Sądu Najwyższego z 8 czerwca 2000 r., V CKN 53/2000, LEX nr 52453). Skarżąca trafnie podnosi, że w razie niedochowania wymagań przewidzianych w art. 951 k.c., sprawiających, iż testament sporządzony w formie przewidzianej w tym przepisie jest nieważny, dopuszczalna jest tzw. konwersja testamentu alograficznego i uznanie go za ważny testament ustny, tj. testament przewidziany w art. 952 k.c. Możliwe jest to jednak tylko wówczas, gdy spełnione są wszystkie przesłanki ważności testamentu ustnego. Według art. 952 § 1 k.c. takim wymogiem jest m. in. oświadczenie przez spadkodawcę ostatniej woli ustnie przy jednoczesnej obecności co najmniej trzech świadków. Jeżeli zatem w ustalonym w sprawie stanie faktycznym świadkiem złożenia przez spadkodawczynię ustnie oświadczenia ostatniej woli była Z. S. i za takiego świadka można by również uznać sołtysa C. – K. Z., to nie było trzeciego świadka obecnego przy dokonywaniu tej czynności. Już tylko ta okoliczność wyklucza możliwość konwersji sporządzonego przez spadkodawczynię testamentu alograficznego i uznania go za ważny testament ustny, wobec czego zarzut naruszenia przez Sąd Rejonowy art. 951 k.c. i art. 952 k.c. nie jest zasadny (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 12 stycznia 2007 r., IV CSK 257/06, LEX nr 277295). W tej sytuacji, na podstawie art. 926 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 931 § 1 k.c., do spadku po J. K. (2) powołane są na podstawie ustawy dzieci spadkodawczyni: W. K., B. K. i B. C. po 1/3 części każde z nich.

W świetle powyższych rozważań, Sąd pierwszej instancji wyjaśnił okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, prawidłowo je ocenił i wydał właściwe orzeczenie. Dlatego też Sąd Okręgowy oddalił apelację wnioskodawczyni - na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.